

Det almindelige præstedømme hos Luther og i dag

René V. Jensen

Sognepræst i Vildbjerg-Nøvling-Timring-Tiphede

rvj@km.dk

Resumé

Artiklen undersøger, hvad Luther mener med, at ”enhver, som er krøbet ud af dåben, er præst og biskop og pave.” Først er der en beskrivelse af Luthers opgør med forståelsen af præsten som offerpræst. Luther argumenterer ud fra NT's beskrivelse af præstefunktionen, og han konkluderer, at ”derfor er alle kristne uden undtagelse også præster.” Dernæst er der en gennemgang af opgaverne/tjenesterne for Guds præster. Det udfoldes, hvordan Luther forstår hyrde-embedet som et ordets-tjener-embede. Til sidst perspektiveres der til nutiden – hvordan alle kristne i dag er præster – både under en gudstjeneste og i den almindelige hverdag.

Keywords

Det almindelige præstedømme, det almene præstedømme, offerpræst, sacerdos, hyrde, pastor, ordets tjener, Luther, alle kristne er præster, krøbet ud af dåben, præstedømme.

Introduktion

Det var en almindelig søndag. Gudstjenesten var slut, og folk var på vej ud af kirken. Udenfor kirkedøren stod jeg og hilste, og en af de trofaste i menigheden gav mig hånden og sagde: ”Tak for gudstjenesten – den var dejlig at overvære.” Han gik videre, og jeg blev stående. Men ordene satte sig fast i mig: Overvære? Opfattede han gudstjenesten som noget, der kun foregik oppe forrest i kirken? Er gudstjenesten i hans øjne noget, som præsten foretager sig, mens resten af menigheden ser på?

Samtidig var jeg efterhånden flere gange stødt på det berømte citat hos Luther om, at ”enhver, som er krøbet ud af dåben, er præst og biskop og pave.” Hvad ligger der bag den sætning? Og hvad betyder det, at alle kristne er præster?

1. Kirkeliv år 1500

Kirken havde stor magt og indflydelse i begyndelsen af 1500-tallet. Romerkirken var eneforvalter af Guds nåde. Hvis man skulle have del i Guds nåde, kunne det kun ske gennem de katolske gejstlige: Præster, biskopper og paven, og folk opsøgte kirken og præsterne for at få del i syndernes forladelse og det evige liv.

En katolsk præst blev anset for at være formidler mellem Gud og mennesker. Den vigtigste opgave for en præst var at forestå nadveren og i nadveren frembære Jesu legeme og blod som et offer til Gud. I Romerkirken opfattede man præstens tjeneste på linje med de levitiske præster i GT. Melancton gengiver det således: ”Ved præstedømmet forstår vore [romerske] modstandere ikke det embede at forkynde Ordet og række sakramenterne til andre, men de forstår derved offertjenesten, som om det i det nye testamente skulle være et præstedømme ligesom det levitiske, som skulle ofre for folket.”¹ Der var altså en tydelig parallel mellem GT og den katolske kirke i forståelsen af præstetjenesten.

2. Luthers opgør

Denne forståelse af præsten som offerpræst protesterede Luther imod. En præst skal ikke fungere som i det levitiske præstedømme, hvor man frembærer ofre. Kristus har frembåret det fuldkomne offer én gang for alle på korset på Golgata. Dette udfolder Luther ved at henvise til Hebr. 9 og 10.

Offeret skete én gang og skal ikke gentages ved nadveren. Luther viser, at den katolske præstetjeneste dermed bliver meningsløs og kommer til at være i strid med sit eget indhold. En præst ”bringer Gud hans egen Søn som offer – han som er ofret én gang for alle og ikke kan ofres flere gange.”² For Luther er det afgørende, at der ikke længere skal bringes ofre til Gud ved en gudstjeneste. Når man bærer ofre til Gud i nadveren, underkender man Jesu offerdød på korset: ”Søger jeg syndsforladelse ved daglige ofre, så må jeg opgive troen på Kristi evige offers gyldighed, og omvendt.”³

Luther henviser også til NT's sprogbrug. 'Hiereus' er det almindelige græske ord for en offerpræst. Det bruges f.eks. i Lk. 1,5 om Zakarias, og i Hebr. 2,17 og 4,14 beskrives Jesus som ypperstepræst - 'archiereus'. Ingen steder i NT bruges offerpræste-termen 'hiereus' til at beskrive en tjener i den kristne kirke. Jesus har frembåret sig selv som det fuldkomne offer, og derfor skal der ikke bringes flere ofre.

3. Del i Kristi præstedømme

Ved Jesu død på korset skete der noget helt afgørende for mennesker. Når de ved dåb og tro bliver ét med Jesus Kristus, får de lod og del sammen med ham: ”... i dåben bliver vi Kristi brødre og søstre og Guds børn, og får del i alt, hvad vor broder Kristus ejer og har, både hans evige kongedømme og hans fuldkomne præstedømme.”⁴ Jesus giver de mennesker, som er ét med ham, del i sit eget præstedømme.

Dermed er der åbnet helt nye perspektiver for et menneskes forhold til Gud. Det er især versene i 1 Pet. 2,5-10, Luther fordyber sig i. I vers 5 siges det, at menigheden skal lade sig ”som levende sten

bygges op til et åndeligt hus, til et helligt præsteskab.” Jesus er hovedhjørnesteinen. Som sten i det samme hus er de kristne ét med Jesus. Når de hører til hos Jesus – som sten på sten – er de kristne også præster sammen med ham.

Ordene om et helligt præsteskab for alle kristne gjorde et stort indtryk på Luther allerede i 1519, hvor reformationen var i sin spæde begyndelse: ”Desuden bevæges jeg stærkt af apostlen Peters ord i 1 Pet 2,10, hvor det hedder, at vi alle er præster... så at den slags præstedømme, hvori vi står, slet ikke synes forskellig fra lægfolket undtagen ved tjenesten med at række sakramenterne og ordet.”⁵

Når de kristne er præster sammen med Jesus, er de dermed også ”værdige til at træde frem for Gud.”⁶ Det er ikke kun præster, som har ret til at stå foran Gud og lovprise ham eller bede til ham⁷. Et barn af Gud kan stå foran Guds trone med fuld frimodighed, fordi Jesus har banet vejen derind. Luther knytter til ved Hebræerbrevets beskrivelse af Guds himmelske helligdom, hvor de kristne nu har fri adgang ind gennem forhængen til det allerhelligste (Hebr. 10,19-20). Dette tema beskrives flere andre steder i NT (f.eks. Rom 5,1-2; 1 Pet 3,18), og måske stærkest i Ef 3,12: ”I ham [Jesus Kristus] og ved troen på ham har vi frimodighed og tillidsfuld adgang til Gud.”

Når man er kristen, er man ét med Kristus og har del i hans præstedømme. Dermed har man fri adgang til at stå foran Gud som den, man er. Hvad betyder det så, at alle kristne er præster? Og hvilke gladelige tjenester/opgaver indebærer det for de kristne?

4. Det almindelige præstedømme

Tanken om, at alle kristne er præster, kommer tydeligt til udtryk i Joh Åb. I 1,6 siges det, at Jesus ”har løst os fra vore synder med sit blod, og ... gjort os til et kongeligt folk, til præster for Gud.” Når man er Guds barn med syndernes forladelse, er man dermed også en del af Guds kongelige folk og Guds præsteskare. Den samme tanke er tydelig i Åb 5,10 og 20,6. Alle disse tre steder i Åb bliver det kongelige og det præstelige knyttet tæt sammen. Guds folk har på samme tid kongestatus og præstestatus i forhold til Gud.

Dette er ikke en tanke, som bliver indført i NT. Den findes også i GT. Da Moses og alle israelitterne kom til Sinajs ørken, talte Gud gennem Moses til folket og sagde: ”Hvis I adlyder mig og holder min pagt, skal I være min ejendom, ene af alle folkene, for hele jorden tilhører mig. I skal være *et kongerige af præster* og et helligt folk for mig.” (2 Mos 19,5) Også her findes den tætte sammenknytning af at være kongelig og præstelig på samme tid. Det særlige er, at løftet gives til *hele folket*. Ikke kun til Arons præsteslægt, som udpeges kort derefter. Præsterne skulle altså udføre deres præstetjeneste på vegne af det folk, som var et kongerige af præster.

Tanken om, at alle i et folk er præster, kommer også til udtryk i 1 Pet. 2,5-10, hvor det almindelige præstedømme udfoldes tydeligst. Alle, som er genfødt ved vand og ånd, og som dermed er Guds børn, ”er en udvalgt slægt, et kongeligt præsteskab, et helligt folk, et ejendomsfolk.” (v.9) Det er i gennemgangen af dette vers, Luther siger de sætninger, som siden er blevet citeret så ofte: ”Hvad der er krøbet ud af dåben, kan rose sig af allerede at være indviet til præst, biskop og pave, selv om det ikke sømmer sig for enhver at udøve sådan et embede.”⁸ Der findes ikke en særlig stand for gejstlige, som er højere end den stand, alle andre ikke-gejstlige befinder sig i. Alle kristne er præster, og dermed

er alle kristne en del af den gejstlige stand. Dog har de kristne forskellige funktioner og opgaver – se afsnit 6.

Da det på Luthers tid er tydeligt, hvem der fungerer som præster og har navn af at være præst, udfolder Luther sin pointe helt eksplicit. Han siger, at en præst og en sognepræst er to forskellige ting. Han vender det endda om og viser, at en præst er det, som alle kristne er, mens en sognepræst er en tjener: ”En præst og en sognepræst eller tjener er ikke det samme. Til præst fødes man, men til tjener kaldes man.” (Sacerdotem non esse quod presbyterum vel ministrum, illum natri, hunc fieri).⁹ Her bruger Luther den klassiske, latinske term for en præst (sacerdos), og overfører den på alle kristne. Man bliver præst overfor Gud ved at blive genfødt af vand og ånd gennem dåben. Fødslen skaber noget nyt, som ikke var til stede før. Det er en åndelig fødsel, som gør det nydøbte menneske til præst. Man bliver ikke præst ved at blive indviet af en biskop. Dermed kan Luther nå frem til sin konklusion: ”Derfor er alle kristne uden undtagelse også præster.”¹⁰

Det afgørende, som gør alle kristne til præster er, at de bliver ét med Kristus og indpodet i ham. Dermed er de Guds børn sammen med Kristus, konger sammen med ham og præster sammen med ham. Det betyder, at de præstelige opgaver er gældende for alle kristne. Når alle kristne er præster, har alle også et ansvar for at udføre det, som hører til præstetjenesten.

Ifølge Luther er der syv opgaver/tjenester for Guds præster¹¹:

1. *Forkyndelsen af Guds ord/evangeliet.* Tjenesten for og med Guds ord er fælles for alle kristne. Det siges i samme vers i 1 Pet 2,9, hvor Guds folk omtales som et kongeligt præsteskab: ”I er... et kongeligt præsteskab... for at I skal forkynde hans guddomsmagt.” Luther lægger vægt på, at det siges til alle. Det er selve formålet med at være præster for Gud: De gode nyheder om Guds frelse skal forkyndes til hele verden. Det er den primære opgave for Guds kirke, og det er et fælles ansvar: ”Guds Ords forvaltning, som er kirkens vigtigste embede, er fuldstændig ens og fælles for alle kristne.” Dog understreger han, at nogle skal kaldes og indsættes til at varetage denne opgave ved gudstjenesten – se afsnit 6.

2. *Forvaltning af dåben.* Præsten forestår dåben ved en gudstjeneste. Men i nødstilfælde kan enhver døbe. Sådan har det altid været i den kristne kirke. Også derigennem er det tydeligt, at alle kristne er præster; fordi dåb er en præstelig tjeneste. Ved en dåb (som enhver kristen kan foretage) lægger præsten mund til de ord, som gør, at dåbskandidaten bliver genfødt og frelses fra synd og død. Når man forestår en dåb, får man dermed del i den storhed, det er at være Ordets tjener. Det er en tjeneste, som overgår alt: ”At kaldes præst, biskop – ja selv pave, må nemlig regnes for småting i sammenligning med at kaldes tjener for Guds levende og evigtvarende Ord, som formår og udretter alt.” Enhver kan døbe, men for at der kan være orden ved gudstjenesten, er det personen i sognepræsteembedet, som foretager dåben.

3. *Forvaltning af nadveren.* Opgaven er at indvie og uddele brød og vin. Denne tjeneste er ikke forbeholdt de ansatte præster, men kan foretages af enhver kristen. Men for ordens skyld findes der et embede, som har ansvaret for at forestå nadveren efter Jesu Kristi indstiftelse.

4. *Forvaltning af skriftemål og opgaven som sjælesørger.* Paven og de katolske biskopper/præster har ifølge Luther tiltaget sig nøgлемagten på en uretmæssig måde. Ordene fra Jesus i Matt. 18,18 om at løse og binde på jorden er sagt til alle kristne – ikke kun til paven og de øvrige katolske gejstlige: De

katolske siger ifølge Luther, at ”nøglemagten tilhører rigtignok menigheden, men brugen tilkommer biskopperne. Dette kalder man løs snak, der slår sig selv på munden.” For Luther er det afgørende, at myndigheden til at tilsige syndernes forladelse til et menneske er givet til enhver kristen. Ikke kun som en teoretisk ret, men også noget, man i praksis kan anvende. Hvis man skrifter for sin kristne bror, som ikke er ordineret, kan man få tilsagt en gyldig og reel syndsforladelse fra Gud af vedkommende.

5. *At ofre sig selv.* For Luther er dette et vigtigt punkt. Han tager udgangspunkt i Rom 12,1, hvor det siges til de kristne, at de skal ”bringe jeres legemer som et levende og helligt offer, der er Gud til behag – det skal være jeres åndelige gudstjeneste.” Luther understreger tydeligt, at det ikke handler om et syndoffer eller sonoffer. Det er ikke for at opnå noget hos Gud. Offeret, som de kristne skal bringe, er et takoffer, fordi de har modtaget alt fra Gud. Jesus har ofret sig selv for mennesker. Derfor hører det med til de kristnes tjeneste, at de ofrer sig selv og er parat til at bære korset og lide. Man skal ikke ofre til Gud eller kvæg, men sig selv. Det må aldrig blive forvekslet med det offer, som foregår ved en katolsk messe, og som Luther gør op med: ”Derfor skal vi stå stejlt og fast på, at der i kirken kun er tale om én eneste slags offer, nemlig vore egne personer.” Se mere i afsnit 9.

6. *Forbønnens tjeneste.* En præst kan træde frem for Guds ansigt og bede for sig selv og for andre. Da alle kristne er præster, er det alle kristnes gave/opgave at bede for andre. Man kan tale frit til Gud på samme måde som Jesus. Derfor er det en præste-opgave, som alle kristne skal udøve for at det kan blive til gavn for kristne brødre og søstre. På den måde foregår en gudstjeneste ikke kun i kirkebygningen om søndagen, men også når man beder til Gud på en hverdag.

7. *Ansaret for den rette lære.* Det er de kristnes opgave at bedømme forkyndelsen og vurdere, om det er Guds Ord, der tales. For Luther er det afgørende vigtigt. Enhver kristen ”skal vogte sin salighed og værne om sin frelse ved at være sig fuldstændigt og selvstændigt bevidst, hvad han skal tro, og hvem han skal følge”. Det er derfor, Luther prioriterer så højt, at menigheden bliver oplært i den kristne tro. De kristne har ansvaret for forkyndelsen og skal sørge for, at der læres ret. Luther henviser til Joh 10,27, hvor Jesus siger: ”Mine får hører min røst”. Dermed konkluderer han, at hvis man er en del af Guds folk/Guds får, kan man høre, hvornår det er Jesus, der taler, og hvornår det er en anden stemme. Dette punkt findes også i CA 28, hvor det fremhæves, at menigheden har et selvstændigt ansvar for at bedømme læren: ”Når de [biskopperne] lærer eller bestemmer noget mod evangeliet, da har menighederne en befaling fra Gud, som forbyder at adlyde.” De kristne kan ikke blot overlade til teologerne at tage ansvar for at vurdere læren. Det er en ret og en pligt for de kristne, fordi de er præster og fordi Skriften er den øverste myndighed.

Andre steder sammenfatter Luther de kristnes præstelige opgaver således: At lære, ofre og bede. Dermed prioriterer han punkt 1,5 og 6 som de væsentligste. Disse opgaver er den kristne menigheds glæder og forpligtelser, og dermed er det noget, som hvert eneste kristent menneske har et ansvar for. Som menighed kalder man en person til et embede, hvor vedkommende kan varetage de øvrige punkter. Men hele tiden under menighedens myndighed: ”Han, som har et sådant embede, er ikke præst på grund af embedet; han er tjener for de andre, som er præster.”¹²

5. Opgør med sværmerne

Luthers udfoldelse af det almindelige præstedømme blev til i et opgør med den katolske lære om præsteembedet. Dette skal man altid have sig for øje, når Luther formulerer sig. Han ville gøre op med Romerkirkens eneret til de præstelige funktioner og give alle i menigheden myndighed over de præstelige rettigheder, som ifølge NT tilkommer dem. Alle kristne tilhører den gejstlige stand, fordi alle kristne er præster.

Disse tanker slog an alle de steder, hvor man gik over til den reformatoriske lære. Dog viste det sig efterhånden, at man mange steder gik længere end Luther havde tænkt sig. I adskillige reformatoriske menigheder fjernede man alle embeder, og det medførte kaotiske tilstande både under gudstjenesten og i menighedslivet. Derfor lægger Luther med tiden mere og mere vægt på, at der skal være ordnede forhold i menighederne. Det må ikke blive til kaos og ufred. Nøgleverset for Luther er 1 Kor 14,33: ”for Gud er ikke forvirringens, men fredens Gud” og ”Alt skal gå sømmeligt og ordentligt til” (1 Kor 14,40). Da disse vers er fra et afsnit, som taler om ordningen for en kristen menigheds gudstjeneste, bruger Luther versene til at formane til ordnede forhold i de reformatoriske menigheder.

6. Ordets tjener

Et embede er nødvendigt for at kirken kan bestå. Troen kommer af det, som høres, og derfor skal evangeliet forkyndes og sakramenterne forvaltes. Det er en glæde og en opgave for alle kristne. Men for at det kan foregå på en ordentlig måde, er der indstiftet et embede. Det er ikke den kristne menighed, som har fået den tanke, men Gud har selv indstiftet embedet. I CA udtrykkes det med en *passivum divinum* i art. 5: ”For at vi kan nå til denne tro [beskrevet i CA 4], er der indstiftet et embede til at lære evangeliet og meddele sakramenterne.”

Man kan ikke selv tiltage sig embedet eller embedets funktion, men man skal være ”retteligt kaldet” (CA 14) af menigheden. Initiativet og kaldelsen ligger hos menigheden, og den kommende embedsindehaver accepterer og tager imod kaldelsen. Man kan ikke selv rive embedet til sig. Det skal foregå ordentligt, således at menigheden kalder ham og udøver sin myndighed ved at indsætte ham. Når man bliver ordineret, foregår der dermed en stadfæstelse af kaldet til at tjene i opgaven som sognepræst for alle i menigheden. Der skal være et offentligt kald og en fuldmagt fra menigheden.

Embedet er ikke et offerpræste-embede, men et ordets-tjener-embede. Sognepræsten er ikke en offerpræst, som ved ordinationen er blevet en del af et særligt gejstligt præstedømme. I stedet er vedkommende en tjener for menigheden og for evangeliet. Luther fremhæver, at i NT beskrives en sognepræst netop som en tjener: ”en Herrens tjener skal ikke strides med nogen” (2 Tim 2,24). Ligeledes gøres det i 1 Kor 4,1 tydeligt, hvordan man skal se på dem, der har et embede i kirken: ”Således skal man betragte os: Som Guds tjenere og forvaltere af Guds hemmeligheder.” Når man er pastor, er man betroet en tjenergerning. En sognepræst i en reformatorisk menighed er en tjener og forvalter.¹³

Når sognepræsten er en tjener, er han dermed også betroet at forkynde Kristus og forkynde frihed til alle. Men det er netop ikke alle, som kan tjene eller forvalte eller prædike. Det kræver personer, som er uddannet dertil, og som har evnerne til at varetage embedet og dets funktioner.

Luther foretrækker at bruge hyrde-begrebet til at definere opgaven for sognepræster. På den måde bliver funktionen beskrevet bedst, ”fordi de skal sørge for at hjorden får mad, dvs. at de skal undervise dem.”¹⁴ Samtidig har en hyrde også som sin opgave at vogte menigheden imod farer – også selv om det kan koste ham livet! Luther var selv et levende eksempel herpå. Men det er vigtigt at sondre mellem det almindelige præstedømme og hyrdefunktionen i menigheden. Hvis en person skal være hyrde i en menighed, skal han ”derudover, at han er kristen og præst, også have et embede og en menighed at være en del af. Kaldet og befalingen gør ham til hyrde og prædikant.”¹⁵

For Luther er det afgørende, at man ikke behøver biskoppens håndspålæggelse for at blive ordineret og indsat. Han siger, at det er ligesom hvis 10 ligeberettigede kongebørn, som var ligeberettigede arvinger, udvalgte én af deres midte til at forvalte arven for dem alle.¹⁶ I samme forbindelse fortæller han lignelsen om, at hvis en flok kristne var i en afsides ørken, kunne de med fuld ret vælge og indsætte en præst.¹⁷ I reformatoriske menigheder foregik ordinationer ofte efter denne vejledning, hvor man kunne undvære en biskoppelig ordination, da der netop var tale om en nødsituation i 1520-erne og 1530-erne.

Det ydre ord og den offentlige indsættelse afgør, hvem der er indehaver af embedet. Menigheden har myndigheden og Guds ord skal forkyndes i overensstemmelse med Skriften. Luther gør op med den katolske opfattelse af præsteembedet, hvor man lægger særlig vægt på de ydre ting. Han fremhæver, at de romerske biskopper ikke kan argumentere for deres særlige præstedømme ved at pege på kronragningen, salvesolien og præstdragten. Det kan alle iføre sig uden at det gør dem til præster, for som han siger: ”Vi ved jo, at både en so og en træklods kan blive kronraget og indsmurt og iført en kjole.”¹⁸

Luther går så langt som til at sige, at sognepræsten ikke må og skal kaldes præst. For det beskriver opgaven og embedets funktion på en upræcis måde. Derimod er det meget bedre at bruge de ord, som NT selv bruger, f.eks. tjener, tilsynsmand og hyrde. Sognepræsten skal ikke være optaget af sin stand eller rang i forhold til menigheden, for det er meningsløst. I stedet skal sognepræsten have fokus på tjenesten og opgaven. På den måde kan sognepræsten lade menigheden beholde præstedømmets rettighed og værdighed, fordi det er deres.

I sine sidste år var Luther optaget af at beskrive nødvendigheden af et embede i menighedens fællesskab. Det var vigtigt for ham at bevare en god sameksistens mellem en menighed og dens sognepræst. Men han fraveg ikke sit udgangspunkt om, at alle kristne er præster. Det betonedes han f.eks. i sin prædiken, da han i 1544 - to år inden sin død - indviede kirken i Torgau, som han selv havde været med til at indrette: ”Vi er alle præster i henhold til 1. Pet 2,9. Den, som prædiker, døber og forestår nadveren, gør dette på alles vegne og med deres samtykke.”

7. I dag, 500 år senere

Efter Luthers død - i ortodoksiens tid - fik tanken om det almindelige præstedømme en tilbagetrukket plads. Sognepræsteembedet blev vigtigt og centralt i det kirkelige liv, og i praksis blev den lutherske kirke en præstekirke. Det blev afgørende, at man fastholdt den rette lære, og teologerne tog ansvaret for det. Opfattelsen af, at alle kristne er præster, blev skubbet i baggrunden.

Det er afgørende at have en god vekselvirkning mellem menighedens myndighed som præstedømme og embedsindehaverens funktion som tjener. Og det er muligt og bibelsk! I Ef 4,11-12 siges det, hvad en sognepræsts opgave er: ”Han [Kristus] har givet os... andre til at være hyrder og lærere for at udruste de hellige til at gøre tjeneste, så Kristi legeme bygges op.” En af sognepræstens vigtigste opgaver er at udruste menigheden gennem nådemiddelforvaltningen – og især forkyndelsen af evangeliet – så alle i menigheden kan virke med den præstelige myndighed, de allerede har del i.

Hvordan kan en menighed blive i stand til at vurdere læren? Det kan den ved at lytte til bibelsk undervisning ud fra evangeliet. På den måde bliver der et naturligt og gensidigt forhold mellem menighed og embedsindehaver. Dog skal folk i menigheden hele tiden også selv fordybe sig i Skriften, så de er i stand til at vurdere undervisningen.

8. I gudstjenesten

Ved gudstjenesten kan det almindelige præstedømme komme til udtryk ved, at det ikke kun er sognepræsten, som er aktiv undervejs. Et af de tydeligste kendetegn for en luthersk/reformatorisk gudstjeneste er den fælles salmesang. Den udtrykker, hvordan de kristne sammen – som et kongeligt præsteskab – ærer og tilbeder Gud som deres Herre. Embedsindehaveren varetager forkyndelsen, dåben og nadveren. Alle de andre funktioner ved en almindelig gudstjeneste kan udføres af ikke-ordnede. Det kan f.eks. være læsninger fra Bibelen, kirkebønnen og alle de praktiske ting, som skaber gode rammer for en vellykket gudstjeneste: Velfungerende sang og musik, pædagogisk brug af teknik, børnekirke for de mindste, et lokale som fungerer godt, udsmykning som understøtter dagens tema mm.

Alt dette kan ikke fungere ved alle højmesser, men over tid kan det komme til udtryk ved en variation af forskellige gudstjenester. Sognepræsten har ansvaret for at udruste menigheden, så de også kan gøre tjeneste og være aktive ved en gudstjeneste. I en luthersk kirke må det gerne være tydeligt, at gudstjenesten tilhører menigheden. Alle kristne er præster og denne identitet skal helst vise sig i funktion, når menigheden mødes.

Hvad skal man kalde embedsindehaveren? Som det blev omtalt i afsnit 6, siger Luther, at en sognepræst ikke skal kaldes præst. Det er bedre, hvis man bruger en titel, som understreger sognepræstens funktion. Sprogligt kommer præst af det græske ’presbyteros’, som betyder ’ældste’. Men indholdsmæssigt er der gennem kirkehistorien skabt tætte forbindelser mellem ’præste’-titlen og den katolske offerpræstetanke. Derfor er det almindeligt i lande med både katolske og reformatoriske menigheder, at man har to forskellige titler. *I Tyskland*: Katolsk: Priester. Luthersk: Pfarrer. *I England*: Katolsk: Priest. Reformatorisk: Reverend, pastor, minister. *I Sverige*: Katolsk: Präst. Luthersk: Församlingsherde/kyrkoherde.

Skal man holde sig til Luthers anbefalinger, er det bedst, at hyrdefunktionen er tydelig i embedstitlen. ’Pastor’ er det præcise latinske ord, men det er et fremmedord. Jeg vil foreslå, at man siger ’sognehyrde’ eller evt. ’kirkehyrde’. Titlen ’sognehyrde’ angiver, at man varetager et embede i en bestemt menighed i et sogn. Desuden viser titlen, hvad den vigtigste funktion er: At hyrden sørger for, at alle i menigheden - alle de kongelige præster - får sund, åndelig føde gennem nådemidlerne.

9. I hverdagen

Alle kristne tilhører den gejstlige stand. Tilsammen er de kristne ét legeme med Kristus som hoved og Herre. Som lemmerne på en krop er forskellige, er de enkelte medlemmer i Guds kirke også forskellige. De har hver deres evner og opgaver. Derigennem ærer de Gud og tjener hinanden. Dette sker ikke kun om søndagen ved gudstjenesten, men alle dage hele tiden. Det gælder uanset om man er skomager, landmand, skoleelev, buschauffør, IT-specialist, pensionist eller sognepræst. Luther påpeger, at enhver kristen ”skal i sit kald eller sin gerning gavne og tjene de andre”¹⁹. Målet er ”at gavne legeme og sjæl, ligesom legemets lemmer alle tjener hinanden.”²⁰ Dermed bliver hele livet en gudstjeneste.

Det fremgår også af 1 Pet 2,5, hvor det siges, at de kristne er et helligt præsteskab. Lige derefter præciseres det, hvad de kristne/præsteskabet foretager sig: ”... bringer åndelige ofre, som takket være Jesus Kristus er kærkomne for Gud.” Et åndeligt offer er en tak, som et menneske bringer til Gud gennem lovsang, bøn eller tjenesten i hverdagen. Det er ikke et offer, som har et mål eller en hensigt ligesom et syndoffer eller skyldoffer. Et takoffer er en måde at udtrykke sin taknemmelighed til Gud for hans gaver til mennesker.

Særligt tydeligt siges det i Rom 12,1, hvor de kristne formaneres ”til at bringe jeres legemer som et levende og helligt offer, der er Gud til behag – det skal være jeres åndelige gudstjeneste.” Legeme må i denne sammenhæng betyde ’hele livet’ eller ’hele sig selv’. På den måde kan hele tilværelsen for en kristen betragtes som en gudstjeneste, hvor man ærer Gud gennem sin tjeneste og sin hverdag. Kristne er præster hele tiden. De står foran Guds ansigt og trone med hele deres liv og alt, hvad der sker.

En kristen er præst/gejstlig i alt, hvad han eller hun foretager sig. Der er ikke noget, som er mere kristent eller helligt end noget andet. Denne opfattelse gør ikke søndagsgudstjenesten og det, som sker i kirken, til noget mindreværdigt - slet ikke - men på denne måde ophøjes livet i kald og stand til at være en del af gudstjenesten. Dagliglivet er en præstelig tjeneste for en kristen. Man lovpriser Gud og ærer Gud ved at gøre godt mod sin næste. Og ved at udføre sine opgaver og passe sin tjeneste og sit arbejde så godt som muligt.

I udtrykket ’offer’ ligger også det forhold, at livet som kristen kan have store omkostninger. Det kan koste dyrt og være et offer for et menneske, når man lever sit liv til ære for Gud. Det er ikke let at leve efter Guds vilje. Jesus taler flere gange om, at kristne vil opleve modgang og lidelser: ”Salige er I, når man på grund af mig håner jer og forfølger jer og lyver jer alt muligt ondt på.” (Matt 5,11). Der er rigtig meget at glæde sig over som kristen. Man bliver aldrig færdig med at takke Gud for hans gaver og den nåde, han viser mennesker. Samtidig vil der være afsavn og modgang, som svarer til at ofre noget. På den måde bringer de kristne sig selv – og hele deres liv – som et takoffer til Gud.

10. Afrunding

I lignelsen om den fortabte søn beder faderen sin ældste søn om at komme med ind til festen for den yngste søn. Han siger til ham: ”Alt mit er dit”. (Luk 15,31). Det udtryk rummer også, hvad det almindelige præstedømme indebærer. Alle kristne får del i al himlens velsignelse. Ved dåben og troen

er mennesker Guds børn, og dermed er de Guds arvinger og Kristi medarvinger. Dermed er man blevet en del af Guds kongelige folk, og man får endda den store ære at være præst for Gud.

Alt dette er gaver, som Gud i sin nåde skænker et menneske. Som et udtryk for sin taknemmelighed kan et menneske sige tak til Gud ved at sige tilbage til ham: ”Alt mit er dit”. Dermed bringer man sig selv og sit liv som et takoffer til Gud, og hele ens liv bliver en gudstjeneste til ære for Gud. Hvor man priser ham og bringer ham takofre gennem salmer, bøn, omsorg for andre mennesker og et liv, hvor man udfylder sin plads så godt som muligt. Som kristen kan man leve i sin hverdag og udføre sin gerning som et frit menneske. Man har fået alt. Og derfor kan man være en præst for Guds ansigt, hvor man tjener ham som et frigjort, glad menneske – også når det koster noget.

¹ Melanchton: Apologi til CA (1531)

² Luther: Om messens vederstyggelighed (1525)

³ Luther: Om indsættelse af tjenere i kirken (1523)

⁴ Luther i prædiken ved indvielsen af kirken i Torgau (1544)

⁵ Luther i brev til Spalatin (1519)

⁶ Luther: Om et kristenmenneskes frihed kap. 16 (1525)

⁷ ibid

⁸ Luther: Til den kristne adel (1520)

⁹ Om indsættelse... (Den latinske tekst er fra WA 12.178,9-10)

¹⁰ ibid

¹¹ ibid. Alle citater i disse 7 punkter er herfra

¹² Luther: Kommentar til Salme 110 (1535)

¹³ Luther: Om kirkens babylonske fangenskab (1520)

¹⁴ ibid

¹⁵ Luther: Kommentar til Salme 82 (1530)

¹⁶ Til den kristne adel

¹⁷ ibid

¹⁸ Om indsættelse...

¹⁹ Til den kristne adel

²⁰ ibid

Øvrig litteratur:

Preben Espersen, Theodor Jørgensen m.fl.: Det almindelige præstedømme og det folkekirkelige demokrati (1996)

Regin Prenter: Kirkens embede (1965); Reformatoren Martin Luther (1960)

C.F. Wisløff: Det kirkelige embede i oldkirken og hos Luther (1979); Martin Luthers teologi (1983)